

podezření zločinu podvodu, — avšak ani v rozsudečném výroku aniž v důvodech žaloby věcně nevyřídil, nýbrž vyslovil se nepřislušným pojednati o věci. Stížnost právem kárá tento postup jako zmatečný dle čís. 7 a 9 a) § 281 tr. ř., ježto první soud nejen nevyřídil obžaloby, nýbrž dal se při tom svěsti právně mylným náhledem, že podezření ze zločinu podvodu vylučuje odsouzení soudem lichevním pro trestné činy lichevní. Při správném výkladu zákona není lichevní soud povolán, zkoumati, zda čin, pro který na obžalovaného byla podána obžaloba, tvoří skutkovou povahu toho neb onoho nelichevního trestného činu. Ovšem ale jest jeho povinností v každém případě, kdy byla podána obžaloba pro lichevní trestný čin, zkoumati, zda skutková povaha tohoto trestného činu zde jest a žalobu v tomto směru vyříditi bez ohledu na to, zda jiný nelichevní trestný čin ideelně nebo realně se s ním sbíhá, a bez ohledu na to, zda čin snad by se dal podřaditi jinému trestnímu nelichevnímu deliktu, v tomto případě zločinu podvodu. Byla-li podána obžaloba pro válečnou lichvu, musí lichevní soud zcela samostatně tuto trestní věc řešiti a nemůže řešení to odmítnouti poukazem na případné nelichevní trestné činy. Pro posouzení, je-li zde předražování čili nic, jest výhradně rozhodným předpis § 7 lich. zák. nikoliv úvahy o tom, zdali a které nelichevní činy by spíše přišly v úvahu.

Čís. 869.

Porušení dodávkové povinnosti (§ 3 zákona ze dne 17. října 1919, čís. 568 sb. z. a n.).

Dodávkovou povinnost porušuje po případě i ten, kdo předmět dodávkový vyměňuje za jiné předměty potřeby, v hospodářství nutné, pokud se týče odměňuje jím služby v hospodářství.

(Rozh. ze dne 1. června 1922, Kr I 802/21.)

Nejvyšší soud jako soud zrušovací vyhověl po ústním líčení zmatečné stížnosti státního zastupitelství do rozsudku lichevního soudu při krajském soudě v Jičíně ze dne 25. května 1921, jímž byl obžalovaný sprostěn z obžaloby pro přečin dle § 3 zákona ze dne 17. října 1919, čís. 568 sb. z. a n., zrušil napadený rozsudek a vrátil věc nalézacímu soudu, by ji znovu projednal a rozhodl.

Důvody:

Rozsudek zjišťuje o obžalovaném Václavu Š-ovi, rolníku v Č., že na kontingent, jemu ve žňovém období 1920/21 ve výši 26 q obilí úředně předepsaný, dodal pouze 2 q obilí. Z obžaloby, vznesené naň státním zastupitelstvím pro přečin dle § 3 zákona ze dne 17. října 1919, čís. 568 sb. z. a n., ho lichevní soud dle § 259 čís. 3 tr. ř. sprostil. Dle rozhodovacích důvodů rozsudkových dospěl soud jednak k přesvědčení, že kontingent, obžalovanému vyměřený, byl vzhledem k velikosti jeho rolí, jich jakosti, dále k osevu a sklizni přílišným a že odvedené 2 q obilí jsou u srovnání se sklizní obžalovaného množstvím dostatečným, jednak uznal, že obžalovaný, zaplativ dle rozsudkového zjištění dělníkům od práce 1 q pšenice a 1 q ječmene a vyměniv s Marií P-ovou 2 q pšenice za 20 q

uhlí a s Josefem Š-em 1 q ječmene za 2 fůrky dubových pařízků, učinil tak jen proto, aby zachránil sklizeň a aby aspoň část její mohl odvésti, a poněvadž chtěl uchovati zdraví své i ostatních členů domácnosti. Rozsudek dospívá k závěru, že obžalovaný musil k tomuto prostředku sáhnouti, totiž směňovati obilí za práci a jiné hospodářské potřeby, a shledává jeho jednání, podniknuté prý z tísně, beztrestným dle § 2 lit. g) tr. zák. Zmateční stížnosti státního zastupitelství, opírající se o důvody zmatečnosti čís. 5, 9 b) § 281 tr. ř., nelze upřítí oprávnění. Nouze, tíseň jakožto stav neodolatelného donucení ve smyslu § 2 lit. g) tr. zák., který vzhledem k citaci tohoto místa zákonného v rozhodovacích důvodech rozsudkových tu jediné v úvahu přichází, má jako skutečnost, vylučující přičitatelnost jednání jakožto činu trestného význam pouze tenkrát, může-li při střetnutí se práv a povinností jednající zachrániti sebe nebo jiného, pokud se týče určitý právní statek z těžkého, bezprostředně a jinak neodvratně hrozícího nebezpečí pouze tím, že poruší uloženou mu povinnost neb obětuje jiný právní statek jinými slovy tím, že, jiného východiska z kolise nenacházej, dopustí se činu, trestním zákonem zapovězeného. Při tom se předpokládá úměrnost statku obětovaného na straně jedné a statku zachráněného na straně druhé tak, že nelze připustiti beztrestnost jednání tam, kde hodnota statku obětovaného je nepoměrně vyšší než hodnota statku zachráněného. Rozsudek dospívá k závěru, že obžalovaný, chtěje v čas obstarati a zachrániti sklizeň, by mohl aspoň část její řádně odvésti, by snad celá jeho roční práce nepřišla na zmar, a chtěje dále též zdraví své i ostatních členů domácnosti uchovati, musil sáhnouti k prostředku, spočívajícímu v tom, že směňoval obilí za práci a jiné hospodářské potřeby. Tento závěr rozsudku založen je dle rozhodovacích důvodů na skutečnosti, soudu prý dobře známé, že v důsledku války a tím nastalého znehodnocení peněz nastal směnný obchod a že se všeobecně platilo za lidskou práci hospodářskými produkty a že i jiné produkty byly navzájem směňovány. Nehledě k tomu, že takovéto povšechné úvahy, i když se v nich mluví o všeobecnosti dotyčných poměrů, nemohou býti směrodatnými pro posouzení otázky zavinění toho kterého určitého obžalovaného v konkrétním případě, které vyžaduje naopak nezbytně, aby bylo zjištěno, že se dotyčné poměry vytvářily právě i ohledně něho samotného, nedovolává se lichevní soud pro svůj závěr ani oněmi svými úvahami poměrů, které by snad zakládaly stav jakési všeobecné tísně, nouze, jakožto stav neodolatelného donucení ve smyslu § 2 lit. g) tr. zák., nýbrž ve skutečnosti jen jistého faktického zjevu, vzniku směnného obchodu, jisté zvyklosti, které se stavem neodolatelného donucení dle citovaného ustanovení zákonného nemají naprosto nic společného. Nemá tudíž oprávnění ani konečný závěr rozsudku, dle něhož prý obžalovaný, počínaje si vyličeným způsobem, jednal jen z tísně, a dle něhož, aby se vyhnul porušení důležitých a vyšších zájmů (zmaření celé úrody), porušil zájem ceny menší (směnil nepatrnou část úrody). Zmateční stížnost namítá správně především, že rozsudek vůbec nezjišťuje, že se obžalovaný, než obilí za uhlí a dříví směnil a než jím dělníkům za práci platil, snažil, opatřiti si to i ono aspoň částečně za peníze, po případě za hospodářské produkty, které státem zabaveny nebyly a že snaha jeho zůstala marnou. Stížnost dovozuje případně, že snad bylo obtížnějším, opatřiti si palivo za peníze než za obilí, a že hospodářští dělníci pracují raději za

aprovísaci než za peníze, že však s nesnázemi, z těchto poměrů plynoucími, zápasí každý a že směna za obilí nebyla jediným prostředkem, jímž si obžalovaný palivo a dělnickou práci zjednatí mohl. Námitce stížnosti, že o ohrožení sklizně a tedy o snaze obžalovaného, zachrániti sklizeň, nemůže býti řeči, poněvadž obžalovaný platil dělníkům samozřejmě obilím, když již bylo sklizeno, dlužno přisvědčiti potud, že rozsudek nezjišťuje, že obžalovaný ony dělníky sjednal již na vlastní sklizeň obilí a že s nimi již za sklizňových prací smluvil, že jim mzdu zaplatí obilím ze sklizně. Neúplnost rozsudku, tudíž jeho zmatečnost dle čís. 5 § 281 tr. ř. spatřuje stížnost právem v tom, že se v něm mlčením pomíjí svědecký údaj Marie P-ové, dle něhož jí obžalovaný ony 2 q pšenice přenechal výměnou za 20 q uhlí po žních, ač tu jde o skutečnost, rozhodnou pro zodpovědění otázky, zda obžalovaný byl k této výměně nucen, aby, jak se praví v rozsudkových důvodech, uchoval zdraví své i ostatních členů domácnosti. Došlo-li k oné výměně již po žních, nemůže býti řeči o tom, že obžalovanému a jeho rodině hrozilo ono bezprostřední nebezpečí, které je nezbytnou podmínkou stavu neodolatelného donucení dle § 2 lit. g) tr. zák. Rozsudek dospívá sice k závěru, že kontingent, vyměřený obžalovanému, byl přílišným a že obžalovaný nebyl s to, odvésti ani 50 proc. kontingentu, o nichž praví svědek Josef P., že obžalovaný aspoň toto množství odvezdati mohl; rozsudek praví, že naopak ony 2 q obilí, obžalovaným odvedené, jsou u srovnání s jeho sklizní množstvím dostatečným. Než lze bezpečně za to míti, že, kdyby byl nalézací soud nevycházel při rozhodování z mylného právního hlediska, zaujatého jím v otázce, zda obžalovaný, směňuje obilí za palivo a za dělnickou práci, jednal ve stavu neodolatelného donucení, byl by dospěl k závěru, že obžalovaný i v tom případě, že byl kontingent mu vyměřený přílišným, dopustil se činu za vinu mu kladeného byť ne ohledně celého množství obilí, k odvedení mu předepsaného, tím, že neodvedl ani oněch 50 proc. kontingentu, po případě množství sice snad ještě menší, ale převyšující podstatně ono množství 2 q obilí, které skutečně odvedl, které však nečiní ani 8 proc. předepsaného mu kontingentu. Bylo proto odůvodněné zmateční stížnosti vyhověti a rozsudek jako zmatečný dle čís. 5, 9 b) § 281 tr. ř. zrušiti. Ve věci samé rozhodnouti nebylo však zrušovacímu soudu možno, poněvadž, nehledíc ku zmatečnosti rozsudku ve smyslu čís. 5 § 281 tr. ř., nejsou v něm a v jeho rozhodovacích důvodech zjištěny různé skutečnosti, které by při správném použití zákona bylo nálezu za základ položiti. Nelze přehlížeti rozsudkové zjištění, dle něhož obžalovaný platil obilím za práci dělníkům hospodářským. Dle § 5 čís. 1 a) nařízení vlády republiky Československé ze dne 11. června 1920, čís. 390 sb. z. a n. smějí výjimkou z pravidla § 4 téhož nařízení, dle něhož se zabavené předměty nesmějí ani dobrovolně nebo nuceně zciziti, držitelé zemědělských podniků spotřebovati zabavené obilí vlastní sklizně nejen k vlastní výživě a k výživě příslušníků rodiny (domácnosti, hospodářství), nýbrž i k výživě pomocných sil zemědělských i zřizenců, jimž za mzdu přísluší naturální strava (deputát). Jak nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 16. července 1921, Kr II 247/21 uveřejněném pod čís. sb. 511 obšírně dovodil, předchází toto oprávnění držitelů zemědělských podniků, jich právo na »přímé zásobení«, jak o něm mluví nařízení vlády republiky Československé ze dne 2. září 1920, čís. 499 sb. z. a n., zemědělcově povinnosti k odvedení kontingentu, takže zemědělec

zásadně oprávněn je krýti nejprve svou potřebu ve smyslu § 5 vládního nařízení ze dne 11. června 1920, čís. 390 sb. z. a n., načež teprve přichází na řadu povinnost dodat kontingent. Tohoto stanoviska lichevní soud nedbal, důsledkem čehož se ani rozsudek neobírá otázkami, sem spadajícími, a nezjišťuje zejména ani, zda hospodářští dělníci, jimž obžalovaný za práci obilím platil, byli pomocnými silami zemědělskými, jimž za mzdu přísluší naturální strava a k jejich výživě tudíž směl obžalovaný upotřebiti zabaveného obilí vlastní sklizně bez ohledu na povinnost, dodat kontingent; důsledně pak ovšem nezjišťuje rozsudek ani podrobností, v tom směru nezbytných, totiž počtu oněch dělníků a množství obilí, které jim jako naturální dávky poskytnouti obžalovaný oprávněn byl. Závažných pro posouzení této trestní věci okolností, kolik a kterého druhu obilí obžalovaný v dotčeném období žňovém sklídl, jaká byla úhrnná jeho spotřeba ve smyslu § 5 nařízení čís. 390/1920 a do které doby měl býti předepsaný kontingent odveden, nezjistil nalézací soud vůbec.

Čís. 870.

Předražování (zákon ze dne 17. října 1919, čís. 568 sb. z. a n.).

Předpisy o trestání válečné lichvy nevztahují se na smlouvy o dílo, při němž jest hlavní věcí dovednost práce, dodaná látka pak významu podružného.

(Rozh. ze dne 1. června 1922, Kr I 646/22.)

Nejvyšší soud jako soud zrušovací uznal po ústním líčení o zmateční stížnosti generální prokuratury na záštitu zákona právem: Rozsudkem okresního lichevního soudu v J. ze dne 1. dubna 1921 a rozsudkem krajského jako odvolacího soudu v L. ze dne 2. června 1921 porušen byl zákon v ustanovení § 7 zákona ze dne 17. října 1919, čís. 568 sb. z. a n., uvedené rozsudky se zrušují a obžalovaný se dle § 259 čís. 3 tr. ř. sprostňuje z obžaloby pro přestupek předražování dle § 7 (1) lich. zák.

Důvody:

Ze spisů okresního soudu v J. vyplývá tento skutkový děj: Exporteur Konstantin M. dal si v listopadu 1920 u krejčího Roberta F-a v J. předeřlati drahocenný kožich, a bylo dle udání M-ova za tuto práci, k níž vrchní látku si dodal sám, smlouveno 2600 až 2700 K. Poněvadž M. dodatečně se dověděl, že by mu tutéž práci byl vykonal krejčí E., jenž původně kožich ten byl přepracoval, za 400—500 K, snažil se zakázku zrušiti, to F. odepřel a pouze snížil smlouvenou cenu na 2200 K, ježto nových příprav ku přepracování potřebí nebylo. Na trestní oznámení a zahájení stíhání pro přestupek lichvy dle § 7 zákona ze dne 17. října 1919, čís. 568 sb. z. a n. obviněný F. hájil se tím, že M. žádal jemnou a čistou práci, že proto, jak mu M. sám řekl, přišel k němu, třeba že u něho to stojí více, jen aby kožich dobře mu padnul a byl dobře udělán. S cenou ujednanou byl M. plně srozuměn. Kožich měl býti do 8 dnů dodán, takže musilo se jiné práce zanechat a F. pojal do kalkulace tudíž také práci expresní. Pečlivá práce vyžadovala doby 10 dnů, pomocníkům platí první tarif a, dá-li pracovati kožešníkovi, žádá prý od něho jemnou práci, za kterou také více platí.